

ФІЛОСОФСЬКО-КУЛЬТУРНА ПАРАДИГМА УКРАЇНСЬКОГО ОКЦИДЕНТАЛІЗМУ В ЛІТЕРАТУРНОМУ ДИСКУРСІ МУРУ

Наталія Курінна

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника;
76000, м. Івано-Франківськ, вул. Шевченка, 57;
e-mail: sonata_1@ukr.net

Постановка проблеми. Інтенсифікація вивчення феномена окциденталізму в науковому академічному просторі пов'язана передусім з політичним підґрунтям – державотворенням і націєтворенням України з дотриманням євроінтеграційного вектора, надто в добу соціальних зрушень (революцій, бунтів, воєн) і «пасіонарних спалахів». Окциденталізм як демократична, філософсько-культурна, аксіологічна парадигма світобачення, окрім того, іманентно виконує роль своєрідного «маятника», що розхитує імперські й тоталітарні режими. Проте «проблема Заходу» в контексті геополітичної і геокультурної орієнтації має інтердисциплінарну природу, на яку звернув увагу ще Володимир Янів у своїй відомій праці «Психологічні основи окциденталізму», написаній в 1947-48 рр. як «межову проблему загальної історії, соціології, історії й філософії культури, національної психології чи філософської антропології, теорії політики, педагогіки й ін., ба навіть стоїть вона на пограниччі публіцистики» [22, с.2]. Як бачимо, актуальність цієї проблеми постає напрочуд гостро і в XXI сторіччі, особливо коли мова йде про українську літературу, в якій європеїзм розглядається як одна з методологічних проблем національної модернізації й інтеграції у світовий мистецький простір у напрямку західної культури. Власне, **мета статті** полягає в аналізі літературознавчої дискурсивної практики українського окциденталізму у вітчизняному науковому вимірі, зокрема періоду МУРу. Авторка з'ясовує специфіку окциденталізму цього періоду, основні філософсько-естетичні вектори його розвитку, пов'язані з тодішнім еміграційним культурологічним континуумом, соціумом, політикою, ідеологією, свідомістю «плянети ДІ-ІІІ» (У. Самчук) тощо. **Методи дослідження:** культурно-історичний, порівняльно-історичний, системний, типологічний, біографічний, історіософський, антропологічний підхід. **Наукова новизна** статті полягає в тому, що предметом окремого дослідження стали особливості українського окциденталізму в літературному дискурсі МУРу, який за своїми філософсько-естетичними засадами апріорі був спрямований на розвиток українського письменства європейського татунку із збереженням національної самобутності та са-

моїдентичності. *Практичне значення* полягає в тому, що основні положення й висновки статті можуть бути використані для аналітичних розвідок про європейські інтенції української інтелігенції, духовної національної еліти в контексті західноєвропейських віянь вітчизняної літератури і культури, при вивченні філософії і поетики літератури української діаспори ХХ ст., концептуального підходу до дослідження українського окциденталізму в літературознавчому дискурсі, а також для постколоніальних студій.

Ключові слова: окциденталізм, МУР, Улас Самчук, європеїзація, модернізація, національна ідентичність, західна культура, українська еміграційна література, антропологічний дискурс.

Модернізація українського письменства періоду *fin de siècle*, живлена «філософією життя» (Ф. Ніцше, А. Бергсон, В. Дільтей, А. Шопенгауер) і національною парадигмою кордоцентричного світомислення, рішуче відкинувши будь-який утилітаризм й тенденційність, апріорі була зорієнтована на концептуальну основу окциденталізму (європеїзм (західництво), інтелектуалізм, елітарність письма, естетизм тощо). Причому «цей актуалізований духовний діалог України з Європою завжди відбувався в контексті дихотомії загальнолюдського й національного» [7, с. 3].

До напрямку західної культури без «російського диригента» (М.Хвильовий) була зорієнтована й ренесансна парадигма українського письменства «Розстріляного відродження» у 20-х роках. Резонансними стали гасла окцидентальної ідеї М. Хвильового, ініціатора літературної дискусії 1925-28 рр., – «Геть від Москви!» та «Дайош психологічну Європу», – що слугували рецептами збереження антропологічної ідеї людини «фаустівського типу», котра несе в собі «допитливий людський дух» [19, с. 468]; збереження української національної ідентичності та плекання самобутньої культури європейського масштабу. Рецепти справді виявились дієвими: ціла плеяда різносторонніх талантів, митці-авангардисти, українська культурна еліта – «п'ятірне гроно» неокласиків, М. Хвильовий, М. Куліш, В. Підмогильний, Ю. Яновський, О. Богомазов, К. Малевич, О. Архипенко, Л. Курбас та багато інших – блискучо «вибухнули», створивши літературу, живопис, скульптуру, кіно, театр світового рівня, що іманентно інтегрувало українське мистецтво в світовий культурний простір. Раїса Мовчан, міркуючи про європоцентричну природу українського літературного модернізму, специфіку окциденталізму 20-х років, слушно зауважила: «Європеїзація для української літератури – об'єктивний і закономірний процес, адже Україна у визначенні своєї державницької візії на геополітичному перехресті Схід – Захід завжди дотримувалася європоцентричного вектора. І хоча наслідки цієї європеїзації в різні періоди були неоднаковими, вона завжди вела до

модернізації, тобто служила зовнішнім поштовхом до, за словами Т. С. Еліота, “самооновлення, опанування нових творчих можливостей, здійснення нових відкриттів у слововжитку”, що неможливо без іманентних змін, пов’язаних із динамікою національної традиції» [7, с. 3]. Зрештою, модернізації не лише культури, але й української нації.

Феномен українського окциденталізму у ХХ сторіччі має виразне політичне підґрунтя, адже «століття катаклізмів, соціалізмів, комунізмів та ще багатьох -ізмів зруйнувало картину світу як “...дзеркала, в якому людина могла побачити саму себе – як єдину, гармонійну і цілісну”» [6, с. 53]. Трагедія соціальних потрясінь – наслідки «Розстріляного відродження», Голодомору, політичних репресій, русифікації – призвели до тотальної кризи ідентичності, тому європейська культурна (літературна) орієнтація на цьому етапі стала безпрецедентним бунтом проти влади, тоталітарного режиму, головним чинником збереження демократизму мислення, творчої свободи особистості. Літературознавець Ярослав Поліщук з цього приводу слушно зауважив: «У двадцятому сторіччі, коли українська ідея пережила виразне піднесення, дилема її геокультурної орієнтації сприймалася особливо загострено та драматично, особливо в періоди коротких спалахів поміж тривалими утисками та стагнацією» [12, с. 274]. У своїх працях «Ave, Europa!», «Civiltà letteraria ucraïna (Українська літературна цивілізація)», «Україна: шлях до Європи... через Константинополь» Оксана Пахльовська також акцентує на геокультурній орієнтації України, пов’язуючи процес її європеїзації з національним державотворенням: «Україна і Європа – тема ця є фактично фундаментом тогочасної теоретичної самосвідомості української культури». Аспект політичний цієї теми мав чітку й виразну орієнтацію: повернення України обличчям до Європи означало, нарешті, цілковитий відрив від старої імперії, від “центру”, який віками перешкоджав Україні збутись як повноцінній європейській державі» [10, с. 111-112].

Важливий ще й психологічний аспект вказаної вище проблеми. В.Янів у своїй науковій габілітаційній студії «Психологічні основи окциденталізму» (УВУ, Мюнхен, 1949), зауважує, що не так важливі «гераклієві стовпи» Заходу (географічні межі), як психологічна концепція соціокультурного життя в європейському світі, як-от, активність («ентелехія»), динамізм, індивідуалізм та вольові поривання індивіда, який протистоїть деструкції, деспотії, тиранії, виборює власну свободу, обирає власну геокультурну і духовну орієнтацію. Власне, дослідник аналізує український ментальний вимір окциденталізму через призму духовності української людини в європейському контексті. Ба більше, не заперечуючи межового географічного розташування, історичної боротьби «Окциденту з Орієнтом», науковець вбачає особливу місію України як духовного «бастіона» Європи і людства: ця нація «має шляхом творення спільної, оригінальної культури причинитися до поступу людства й на-

близити людство до ідеального стану, де буде повна гармонія індивідуального (рівновага одиничних і національних контрастів) з загальним і де ця гармонія буде поставлена на службу Богові» [22, с. 186].

Упродовж ХХ століття, в час «криз і обривів тяглості» [1, с. 1], коли вимушено співіснували «дві літератури нашої доби» (Д. Донцов), на противагу заангажованому соцреалістичному «канону» й теденційності виникає унікальне мистецьке явище – українське еміграційне (екзильне) письменство, яке радянські критики-ортодокси або взагалі не визнавали, або зводили до маргінального стибу. Але ж данський літературознавець Георг Брандес ще на зламі *fin de siècle* написав ґрунтовну працю «Найголовніші течії в європейській літературі 19 століття» (тт. 1-6, 1872-1890). У п'ятому томі цієї праці під назвою «Література емігрантів» (1896) літературознавець глибоко проаналізував пласт художньої словесності французьких емігрантів кінця ХVІІІ – початку ХІХ ст., таким чином заклавши солідний початок наукового вивчення феномену емігрантського письменства загалом. Як це не парадоксально звучить, проте саме емігранти, «вигнанці», як свідчить практика світової літератури, – Овідій, Данте, В. Гюґо, Ю. Словацький, Т. Манн, Ф. Кафка, М. Маркес, Б. Брехт, Е. Паунд, Е. Гемінґуей, Т. Еліот та багато ін. дали високоестетичні витвори, формували елітарний «канон» модерністичного світобачення або ж пропонували естетичну провокацію, а еміґрація стала для них важливим етапом плекання ідентичності, вивільнення творчої енергії, що можна також дефініціювати як модернізацію авторської свідомості.

Якщо ж вести мову про українське письменство ХХ ст., то це ціла епоха й «літературна держава» в екзилі, а такі еміґраційні феномени, як Празька поетична школа, МУР (Мистецький Український Рух), ОУП «Слово», Нью-Йоркська поетична група, стали не лише виявом яскраво вираженої художньої обсервації філософії чину, парадигми «реконкїсти» (Н. Мафтин) [5], національної ментальності, модусів ідентичності, антеїзму, «безґрунтярства», голодомору, геноциду, відвертого бунту проти авторитаризму, тоталітарного режиму, але й важливим етапом модернізації української літератури, неминучого формування в ній окцидентальної ідеї з орієнтацією на інтелектуальну Європу, відтак – інтеґрації зі світовим літературним контекстом.

У повоєнний час ці потужні еміґраційні культурні осередки ґрунтовно вивчали *ad fontes* мистецтва слова, провадили паралелі з європейськими джерелами, таким чином формуючи антропологічний дискурс української людини та її ролі в західному світі. Одним із таких осередків став Мистецький Український Рух (МУР), заснований восени 1945 р. в німецькому містечку Фюрт у передмісті Нюрнберґа українськими письменниками-еміґрантами й критиками, котрі після Другої світової війни опинились в ДІ-ІІІ таборах (*displaced persons, DP*), – У. Самчуком, Ю. Шерехом, І. Баґряним, В. Домонтовичем, Ю. Косачем, І. Костецьким, Л. Пол-

тавою. «Генералом» МУРу (так вони по-дружньому називали свого керівника) було обрано Уласа Самчука, заступником – Юрія Шереха, який був одержимий ідеєю «вирвати талант з мряковиння життя серед обивателів, збудувати палац духу» [21, с. 58], впровадити в письменство глибоко український літературний («національно-органічний») стиль й утвердити Україну як суверенну європейську націю, котра «тому претендує на місце в Європі, що має що свого Європі сказати» [20, с. 607]. «Головні» мурівці прагнули консолідувати різних за світоглядом творчих особистостей, мистецьку еліту, репрезентувати національно орієнтовану літературу, що мала відображати єство нації і водночас мала у високомистецькій, досконалій формі «служити своєму народові і тим самим завоювати собі голос та авторитет у світовому мистецтві» [8, с. 3], принести їй міжнародне визнання – про це йшлося в декларації ініціативної групи МУРу у вересні 1945 р. Окрім того, МУР свідомо задумувався як елітарна організація: віталосся володіння іноземними мовами з метою асиміляції вершинних творів світового письменства. Власне, дослідниця Н. Лисенко-Ковальова у стратегії створення організації побачила окцидентальний вектор її творчого спрямування: «Під час створення МУРу і осмислення шляхів розвитку української еміграційної літератури і традиціоналістами, і модерністами вирішувалися такі головні проблеми: входження української літератури у європейський та світовий літературний простір (концепція «великої літератури» передбачала орієнтацію на європейську класику, модерністська концепція на найновіші філософські та естетичні пошуки)» [3, с. 10].

Перша скрипка у цьому питанні, без сумніву, належала Уласу Самчуку – рупору ідей мурівців. Незважаючи на деякі одновимірні оцінні кліше на кшталт «народник», «традиціоналіст», «людина попереднього століття» [9, с. 246], якщо поглянути з глибшої перспективи, то Самчук ще в молодечому віці за своїм світобаченням був абсолютно прозахідно зорієнтованою людиною. Як згадував пізніше у своїй мемуарній діалогії «На білому коні» та «На коні вороному» зрілий письменник і голова МУРу – найбільшої української організації в закордонні, – за своїми інтелектуальними спонуками молодим він «потребував світа, простору, досвіду, знання ... А головне – свободи. Щоб розвинути і могли себе висловити» [16, с. 281]. Безперспективність замкнутого локального простору з накинутими польськими порядками і невдалий перехід «першої границі» до омріяного Києва зумовлюють єдиний вихід – на Захід. Самчукова неспокійна творча натура, в якій постійно сидів європейський фаустівський дух пізнання, *homo novus* і *homo philosophicus*, прагнула «переступити межу обмеження, увірватись в позадозволений простір і з фурією варвара грабувати банки чужих інтелектів» [14, с. 400].

Бреславський період (1927–1929) став справжнім оазисом для інтелектуального зростання Самчука: він перечитав європейські родинні

хроніки Дж. Голсуорсі, Т. Манна, Р. Роллана, К. Гамсуна, що послужили творчим імпульсом для написання «Волині», всю європейську, американську класику. Ознайомлення з історіософськими та геополітичними працями Ганді, Клемансо, Муссоліні, Масарика, Бісмарка, Форда, Едісона, Шпенглера, Ортеги-і-Гассета, Бергсона, Бердяєва допомогло сформувати свою художню геософію, концепцію віталізму й екзистенціалізму. «Читалося багато, всуміш для збільшення і загострення знання, для сприйняття і засвоєння стилю, для вивчення форми і взагалі для розбудови того, що зветься інтелектом...» [15, с.14], – запише Самчук у своїх нотатках.

Спрага Заходу і формування європоцентричного світогляду були визначальною метою У. Самчука. «Не знаю чому хотілося Заходу, – ставить риторичне питання уже зрілий письменник. – Тоді це ще була тільки тривога, інстинкт, потяг, спрага. Здавалося, що там лежить та точка опертя, з якої зможемо бачити наш власний світ більш виразно» [15, с. 124]. Сучасний дослідник пояснює це явище з точки зору пострадянської міфології: «Кордон, що перебуває “на замку”, відтворює традиційний для давніх культур образ ритуального порогу: тут відбувається розтин простору, за порогом пролягає неупорядкований (за радянською “логікою”. – Н.К.), апейронічний простір “закордону.” Людина, яка повернулася з мандрівки, – якщо не чужа, то вже не цілком своя» [18, с. 89]. Ось чому життєва і творча геософія Уласа Самчука не вкладалась у прокрустове ложе сакралізації радянського континууму. Адже він настирливо здобував заборонений, закритий «на замок» міфічно-уявний європейський простір і з позиції позазнаходження «автентичним словом справжнього думання» [13, с. 133] поступово відкривав очі західному читачеві на рідну Terra Incognita. Тому й не дивно, що про нього з науковим ентузіазмом заговорила європейська (польська, чеська, хорватська, німецька, італійська) критика. Протягом 30-80-х рр. твори Самчука перекладались і видавались польською, німецькою, французькою та англійською мовами. У 1980 році прозаїк за епопеї «Волинь» та «Ost» висувався на здобуття Нобелівської премії, а головне – його вважали професійним письменником у недержавній спільноті, якому вдалося реалізувати у своєму національно-монументальному епосі висловлену ним у МУРі ідею «великої літератури».

МУР як організація проіснував не довго, всього три роки (1945–1949 рр.), однак мала рацію С. Павличко, зауваживши, що «за інтелектуальною насиченістю творчих дискусій і творчими здобутками – це чи не найцікавіший період української літератури ХХ століття після 20-х років» [9, с. 238]. Справді, «велика література» МУРу вражає: було видано, за підрахунками дослідника МУРу Г. Грабовича, «більше 1200 книжок і памфлетів з різних ділянок; коло 250 з них – це публікації оригінальних творів з поезії, прози і драми...десятки передруків, перекладів, критич-

них праць і творів дитячої літератури» [2, с. 9]. Попри навкололітературні колізії, суперечки, конфлікти мурівців (хоча цей парадокс формував дискурс, а відтак – модернізацію літератури), саме за період існування МУРу були написані і вийшли друком художні твори, які увійшли в золотий фонд нашого письменства (в радянські часи вони, безперечно, потрапили до репресованого нарративу або були піддані остракізму): «Юність Василя Шеремети» й «Ost» У. Самчука, «Тигролови» І. Багряного, «Доктор Серафікус» і «Без ґрунту» В. Домонтовича, «Еней і життя інших» Ю. Косача, «Старший боярин» Т. Осьмачки, «Діти Чумацького шляху» Д. Гуменної, «Білий світ» В. Барки та ін. Окрім високомистецької художньої продукції, мурівці провадили активну наукову, видавничу діяльність. Свої видання в табірних видавництвах вони іменували серіями: «Мала бібліотека МУРу» та «Золота брама». Актуальна мистецько-культурна, філософська проблематика й бурхливі літературно-естетичні дискусії знайшли своє втілення у трьох збірниках МУРу та в низці періодичних видань, як-от: «Арка», «Рідне слово», «Лис Микита» (Мюнхен), «Хорс», «Літературно-науковий вісник» (Регенсбург), «Українські вісті» (Ульм), «Звено» (Інсбрук), «Літаври» (Зальцбург) та ін., які не лише активізували стильові пошуки, але формували фундамент інтеграції української літератури в європейський культурний простір.

Протягом 1945–1948 рр. мурівцями було проведено три конференції в Авґсбурзі, Байройті, Майнці й три з'їзди в Ашшафенбурзі, Ульмі, Штутгарті, що стали трибуною вияву вільної думки для літераторів-емігрантів, ареною для творчих дискусій. Таким чином, інтенсивність і поліфонічність творчого ужинку, гострота літературних дискусій дала підстави дослідникам цілком справедливо окреслити МУР «малим ренесансом» та порівняти його із «Розстріляним відродженням» 20-х років. Зокрема літературознавиця Світлана Лушій вважає, що, перебуваючи поза тоталітарним режимом, українські митці в екзилі отримали можливість «вивчати мистецький досвід омріяної Європи, а також відновити і продовжити модерні традиції української літератури 1920-х років. Дискусії 1920-х років про подальший шлях української літератури, про її європейські орієнтації збігаються з дискусіями періоду МУРу, з тією лише різницею, що впродовж 1945–1948 рр. не виникало суперечок з приводу необхідності європейської культурної інтеграції. Це була вже річ очевидна. Модернізм 1920-х рр. робив акцент на національні, а модернізм періоду МУРу – на європейські тенденції. Головне завдання українські письменники-емігранти вбачали в написанні високомистецьких творів європейського рівня, у яких глибоко відбився національний світогляд» [4, с. 14]. Окрім того, МУР, як і феномен «Розстріляного відродження», починався з теоретичного дискурсу – гасел і рецептів у пошуку шляхів подальшого розвитку української літератури й навіть за суттю назви-акроніма на подобу МАРСУ чи ВАПЛІТЕ, вважає Д. Струк,

виявляв співзвучність з концепціями «вітаїзму» 20-х років [23, с. 224-225]. Зрештою, у програмовій статті «Чого ми хочемо?», вміщеній у першому збірнику МУРу, апріорі було зацентровано увагу на полістилістиці, дискурсивності організації, що мала на меті об'єднати митців різних стилів і напрямів. «Це не значить, що МУР це чинить несвідомо, з метою якоїсь нівеляції, мішання вартостей чи браку почуття виразності лінії, стилю, ідей. Навпаки. Якраз для того, щоб підкреслити, загострити, а тим самим збагатити ці стилі, напрями, ідеї» [8, с. 4] – говорилось у ній.

21–22 грудня 1945 року на першому з'їзді МУРу в німецькому Ашаффенбурзі Улас Самчук, розуміючи бездержавне становище української нації і відірваність мурівців від рідної землі, немов ретранслюючи відомий міф про Антея, закликав їх повернутися до національних джерел і в своїй одноіменній доповіді запропонував відому концепцію «великої літератури», що стала головним чинником духовного самовияву нації та відправним рушійно-творчим імпульсом для подальших літературних дискусій у МУРі. Його ідея з особливим «надзавданням» передбачала творення класичної літератури «універсального значення і змісту, яка була б найвищим виявом душі народу, його мислення, підсумком його історії і виявом людського духу» [9, с. 246]. Отож, Самчукова ідея обраності літератури передбачала творення її як такої, що служить нації, є морально-філософським (етичним) дзеркалом і водночас такої, що не відкидає рецепцію універсальних західноєвропейських ідей, світоуявлень, філософії тощо в досконалішій художній формі.

Варто зауважити: у цій же доповіді «Велика література», Самчук, немов передбачаючи полемічний полілог мурівців, конфлікт поколінь, світоглядів, естетик, дав філософське обґрунтування ще однієї, не менш важливої для творчої атмосфери МУРу – концепції «синтези мислення» (її ми розглядали детально в іншій науковій розвідці [11]), що, на його думку, передбачала онтологічний плюралізм – співіснування різних форм буття й еклектики різних стилів: «Взагалі не розумію виключностей в ідеї, в чині, в способі поступування, – розмірковував У. Самчук. – Уважаю, що життя є досить скомпліковане, щоб можна уняти його якоюсь виключністю. Думаю, що складником його можуть бути одночасно і реалізм, і романтизм, ідеалізм, і матеріалізм. Одна й та сама людина чи група людей, навіть одна і та сама теорія життя включають в собі ці ознаки одночасно, і все це разом творить цілість, як складники повітря творять повітря, як складники води творять воду – це основні передумови фізичного життя...» [8, с. 38].

Отже, під поняттям «МУР» У. Самчук розумів не тільки функціонально-організаційне явище, зумовлене потребою консолідації національної еліти в ДІ-ІІІ таборах. МУР став для Самчука мірилом вищого трансцендентного сенсу – малості і високості духа, свідомості і несвідомості.

мости, свободи думки і вислову себе, демократизму, а також проєвропейської орієнтації українства на національну та західну культурну ідентичність, прерогативою Окциденту в літературній і мистецькій практиці.

Література

1. Агєєва В. Українці на планеті Ді-Пі // Український тиждень. 29 листопада 2020. С. 1–4.
2. Грабович Г. У пошуках великої літератури / Григорій Грабович; АН України, Ін-т укр. археографії, Гарвард. ун-т, Укр. наук. ін-т. Київ, 1993. 53 с.
3. Лисенко-Ковальова Н. В. Мистецький український рух: модернізація літературної традиції і модернізм : автореф. дис... канд. філ. наук: спец. 10.01.01 «Українська література» / Лисенко-Ковальова Наталія Василівна. Київ, 2006. 19 с.
4. Луцій С. Жанрово-стильові особливості української еміграційної прози періоду МУРу (1945–1948) / С. Луцій // *Слово і Час*. 2012. № 7. С. 3–17.
5. Мафтин Н. В. Західноукраїнська та еміграційна проза 20-30-х років ХХ століття: парадигма реконкїсти: монографія. Івано-Франківськ: ВДВ ЦІТ ПНУ, 2008. 356 с.
6. Міллер О.Р. Модуси ідентичності в художній прозі Мистецького Українського Руху. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук (доктора філософії) за спеціальністю 10.01.06 «Теорія літератури» (03 – Гуманітарні науки (035 – Філологія)). ЛНУ імені Івана Франка, Львів, 2018.
7. Мовчан Р. «Європа і ми»: колізії та особливості українського окциденталізму 1920-х років / Р. Мовчан // *Слово і Час*. 2009. № 1. С. 3–16.
8. МУР. Збірники літературно-мистецької проблематики. Зб. І. Мюнхен-Карльсфельд, 1946. 111 с.
9. Павличко С. Дискурс модернізму в українській літературі: Монографія. К.: Либідь, 1997. 360 с.
10. Пахльовська О. Україна: шлях до Європи... через Константинополь: Стаття друга // *Сучасність*. 1994. № 2. С. 101–116.
11. Плетенчук Н. «Синтеза мислення» як основна засада творчості Уласа Самчука // *Вісник Прикарпатського національного університету. Серія: Філологія (літературознавство)*. Вип. 13–14. Івано-Франківськ, 2007. С. 71–76.
12. Поліщук Я. О. Василь Стус і український окциденталізм / Я. О. Поліщук // *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологічна»*. 2011. Вип. 21. С. 273–285.
13. Самчук У. З книги биття // МУР. Альманах. Зб. 1. 1946. С. 131–134.
14. Самчук У. Мій Бресляв (Уривок зі споминів “Моя границя”) // *Слово*. Зб. 10. Едмонтон, 1983. С. 384–416.

15. Самчук У. На білому коні: спомини і враження. Вінніпег: Видання товариства "Волинь", 1972. 249 с.
16. Самчук У. На коні вороному: спомини і враження. Вінніпег: Видання товариства "Волинь", 1975. 360 с.
17. Самчук У. Плянета Ді-Пі: нотатки й листи. Вінніпег: Накладом товариства "Волинь", 1979. 355 с.
18. Тихолаз А. Радянська та пострадянська міфологія у світлі філософії міфології // *Дух і Літера*. №3–4. К., 1998. С. 84–91.
19. Хвильовий М. Твори: У 2-х т. / Упоряд. М. Г. Жулинського, П. І. Майдаченка. К.: Дніпро, 1991. Т. 2: Повість. Оповідання. Незакінчені твори. Нариси. Памфлети. Листи. 925 с.
20. Шевельов Ю. Вибрані праці: У 2 кн. / Ю. Шевельов. К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. Кн. 2. 1151 с.
21. Шевельов Ю. Я – мене – мені (і довкруги). Спогади / Ю. Шевельов. Харків – Нью-Йорк: Видання часопису «Березіль», 2001. Т. 2. 304 с.
22. Янів В. М. Психологічні основи окциденталізму / Володимир Михайло Янів. Мюнхен, 1996. 204 с.
23. Struk D. H. Organizational aspects of DP literary activity // *The Refugee Experience: Ukrainian Displaced Persons after World War II* / Ed. by Wsevolod Isajiw, Yury Boshyk, Roman Senkus. Edmonton, 1992. P. 224–232.

THE PHILOSOPHICAL AND CULTURAL PARADIGM OF UKRAINIAN OCCIDENTALISM IN THE LITERARY DISCOURSE OF MUR

Natalya Kurinna

*Vasyl Stefanyk Precarpathian National University;
76000, Ivano-Frankivsk, Shevchenka St., 57;
e-mail: sonata_1@ukr.net*

***Formulation of the problem.** The intensification of the study of the phenomenon of Occidentalism in the scientific academic space is primarily related to the political background - the creation of the state and nation of Ukraine in accordance with the European integration vector, especially in the era of social changes (revolutions, riots, wars) and "passionate outbursts". Occidentalism as a democratic, philosophical-cultural, axiological worldview paradigm, in addition, immanently fulfills the role of a kind of "pendulum" that shakes the imperial and totalitarian regimes. However, the "problem of the West" in the context of geopolitical and geocultural orientation has an interdisciplinary nature, which V. Yaniv drew attention to in his well-known work "Psychological Foundations of Occidentalism", written in 1947-48 as "a boundary problem of general history, sociology, history and philosophy of*

*culture, national psychology or philosophical anthropology, political theory, pedagogy, etc., and it even stands on the borderline of journalism" [22, p.2]. As we can see, the relevance of this problem is surprisingly acute even in the 21st century, especially when it comes to Ukrainian literature, in which Europeanism is considered as one of the methodological problems of national modernization and integration into the world cultural space in the direction of Western culture. Actually, **the purpose of the article** is to analyze the literary discursive practice of Ukrainian Occidentalism in the domestic scientific dimension, in particular, the period of the MUR. The author elucidates the specifics of Occidentalism of this period, the main philosophical and aesthetic vectors of its development, related to the then emigration cultural continuum, society, politics, ideology, the consciousness of the "DI-PI planets" (U. Samchuk), etc. **Research methods:** cultural-historical, comparative-historical, systemic, typological, biographical, historiosophical, anthropological approach. **The scientific novelty** of the article lies in the fact that the specifics of Ukrainian Occidentalism in the discourse of MUR, which, according to its philosophical and aesthetic principles, was a priori aimed at the development of the Ukrainian literature of the European genre with the preservation of national identity and self-identity became the subject of a separate study. **The practical significance** is that the main provisions and conclusions of the article can be used for analytical investigations of the European intentions of the Ukrainian intelligentsia, the spiritual national elite in the context of Western European trends in domestic literature and culture, when studying the philosophy and poetics of the literature of the Ukrainian diaspora of the 20th century, a conceptual approach to the study of Ukrainian Occidentalism in literary discourse, as well as for post-colonial studies.*

Keywords: Occidentalism, MUR, Ulas Samchuk, Europeanization, modernization, national identity, Western culture, Ukrainian emigration literature, anthropological discourse.